

ВЕРСАЛЬСЬКИЙ МІРНИЙ ДОГОВІР — міжнародна угода, яка офіційно завершила *Першу світову війну*. Укладений 28 червня 1919 у Версальському палаці поблизу Парижа між [Антантою](#) і країнами, що приєдналися до неї, з одного боку, і Німеччиною — з іншого. Умови договору були вироблені Паризькою мирною конференцією, яка працювала (з перервами) від 18 січня 1919 до 21 січня 1920. У дебатах брали участь представники 32-х офіційно запрошених країн. Уперше в історії дипломатії переможені держави не брали участі в переговорах. Текст договору, що складався з 440 статей, розміщених у 15 частинах, розробили делегації Франції, Великої Британії, США, Італії та Японії. Першу його частину становив статут [Ліги Націй](#), який, на пропозицію [Т.-В. Вільсона](#), ставав невід'ємною частиною всіх наступних мирних договорів, укладених між переможцями й переможеними. Для управління колишніми колоніями Німеччини в межах Ліги Націй запроваджено мандатну систему, для прийняття рішень з міжнародних спорів — створено Постійну палату міжнародного правосуддя, з метою поліпшення умов праці в усіх країнах — Міжнародну організацію праці.

Наслідки для Німеччини та виникнення нових держав

Версальський договір та наступні мирні договори — Сен-Жерменський 1919 (з Австрією), Ньойський 1919 (з Болгарією), Тріанонський 1920 (з Угорщиною), Севрський 1920 (з Туреччиною) — призвели до переділу державами-переможницями територій Німеччини та її союзників, істотного обмеження їхніх прав у політичній, економічній, військовій та інших сферах. Німеччина була позбавлена всіх колоній і 1/8 території з 7-мільйонним населенням, зокрема до Франції відійшли загарбані у 1871 Ельзас і Лотарингія, Бельгії — округи Морене, Ейпен і Мальмеді, Данії — північна частина Шлезвіґа, Італії — Південний Тіроль, Істрія та смуга Адріатичного узбережжя. Німецька армія, чисельністю меншою за 100 тис. добровольців, повинна була використовуватись винятково для підтримання порядку всередині країни. Німеччині заборонялося мати важку артилерію, танки, військову й морську авіацію, підводні човни, авіаносці. Військове виробництво перебувало під суворим контролем переможців. Лівий берег Рейну та 50-кілометрова смуга правого, островів Гельголанд і Кільський канал підлягали ремілітаризації.

Договором визнано Німеччину та її союзників головними винуватцями розв'язання 1-ї світової війни. До 21 травня 1921 Німеччина була зобов'язана виплатити переможцям 20 млрд марок (загальні претензії становили 132 млрд марок). Всі міжнародні акти, пов'язані з діями Німеччини на Сході у 1918, зокрема і [Брестський мирний договір](#), скасовувалися. Із Версальським мирним договором безпосередньо пов'язане й виникнення нових держав: Албанія дістала статус незалежної; як суверенні країни постали Польща, Чехо-Словаччина, Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва; із Сербії та Чорногорії і частини територій колишньої Австро-Угорщини утворилося Королівство сербів, хорватів та словенців (від 1929 — Югославія).

Питання незалежності України

Хоча т. зв. «російське питання» було одним із головних на Паризькій мирній конференції, сподівання Директорії УНР та керівництва ЗУНР на підтримку Антантою ідеї незалежності України виявилися марними, як і зусилля представників УНР та ЗУНР у Парижі [А. Марголіна](#) та [В. Панейка](#). Лише британська делегація, очолювана Д. Ллойд-Джорджем, виступила проти анексії українських земель Польщею. Рішення конференції стали згубними не лише для українського національно-визвольного руху, а й для розбудови української державності взагалі, оскільки саме вона санкціонувала загарбання Румунією Північної Буковини й Бессарабії, Чехо-Словаччиною — Закарпаття, Польщею — Східної Галичини і Західної Волині, відкрито знехтувавши законними правами українців.

Рекомендована література

1. Версальський мирний договір. Москва, 1925;
2. A. Sharp. The Versailles Settlement: Peacemaking in Paris, 1919. New York, 1991;
3. Нариси з історії дипломатії України. К., 2001;
4. E. Graebner, E. Bennett. The Versailles Treaty and Its Legacy: The Failure of the Wilsonian Vision. Cambridge, 2011;
5. R. Gerwarth. The Sky beyond Versailles: The Paris Peace Treaties in Recent Historiography // Journal of Modern History. 2021. Vol. 93 (4).

[В. П. Капелюшний](#)

Бібліографічний опис:

Версальський мирний договір / В. П. Капелюшний // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-33625>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).